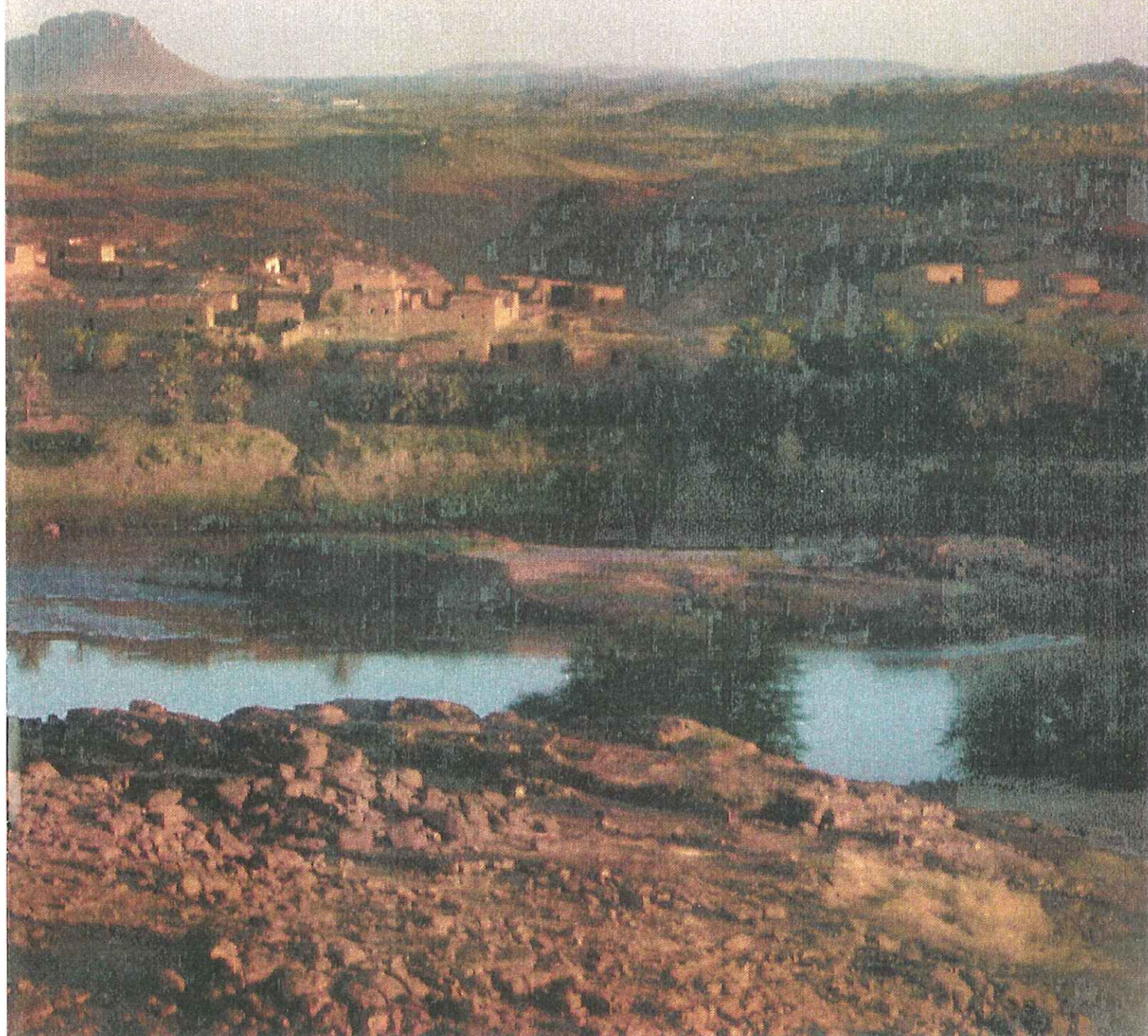

RISS

Nr. 1 2006

Løssalg Kr. 35,-

UBAS – Universitetet i Bergen

Arkeologiske Skrifter

Arkeologisk institutt ved Universitetet i Bergen har en stor faglig spennvidde som inkluderer perioder og temaer fra steinalder, bronsealder, jernalder, middelalder, teori og empiriske arbeider samt en rekke internasjonale studier i ulike land. Dette mangfoldet er instituttets store styrke, men potensialet som ligger i de ulike arbeidene har ikke i tilstrekkelig grad blitt synliggjort. I dag er det få publiseringsmuligheter innen norsk arkeologi. Arkeologisk institutt lanserte derfor i 2005 publiseringsserien UBAS – Universitetet i Bergen Arkeologiske Skrifter. Redaksjonen består av Terje Østigård, Lars Forsberg og Janicke Zehetner hvor undertegnede er redaktør.

Terje Østigård

Inndeling av serien

Skriftserien er inndelt i tre nivåer:

Universitetet i Bergen Arkeologiske

Skrifter - Hovedfag/Master

Universitetet i Bergen Arkeologiske

Skrifter - Nordisk

University of Bergen Archaeological

Series - International

UBAS - Hovedfag/Master: De beste hovedfagsoppgavene holder et høyt nasjonalt og nordisk nivå og blir ofte referert til og brukt i den arkeologiske diskursen. Dette har sitt utgangspunkt i grundige empiriske materialanalyser og feltarbeid kombinert med et høyt teoretisk nivå som fremmer nye tolkninger. Likevel er ofte disse arbeidene vanskelig tilgjengelige. Målet er derfor å publisere flest mulig av de beste oppgavene.

Strategien for å realisere dette målet er å publisere flere bearbejdede oppgaver som tematisk utgjør en enhet i samme bok.

UBAS - Nordisk har som mål å være en mulighet for arkeologer tilnyttet Bergen for å publisere sine egne arbeider, men også for å invitere andre arkeologer til å bidra i artikkelsamlinger for derved å krysse regionale og nordiske grenser.

UBAS - International har en enda bredere målsetning og er engelskspråklig. På de nordiske og internasjonale nivåene vil publiseringsserien bestå av monografier, antologier og artikkelsamlinger.

Målsetning

Målet med UBAS-serien er at den skal være et medium som vil stimulere til og formidle den store variasjonen

i kunnskapsproduksjonen som først og fremst foregår i Bergen, men også invitere andre arkeologer til samarbeid og publisering i Norge spesielt og internasjonalt generelt.

En felles publikasjonsserie danner en institusjonalisert ramme for de ulike tilnærmingene og fagretningene innen det arkeologiske miljøet i Bergen. Den vil bygge opp om og fremme Arkeologisk institutt som en enhet som forener det lokale og det globale, det fagdisiplinære og det tverrvitenskapelige. Helheten av publikasjonsserien vil forene både seniorforskere, yngre forskere og rekrutteringsstillinger. Publikasjonene på nasjonalt og internasjonalt nivå vil også bestå av en kombinasjon av etablerte og yngre forskere fordi det er høy kvalitet på store deler av de arbeidene arkeologer produserer.

Publikasjoner

I løpet av 2005 har vi publisert tre bøker i serien – en bok på hvert nivå:

International

Holm, I, Innselset, S. & Øye, I. (red.). 2005. *"Utmark" – The outfield as Industry and Ideology in the Iron Age and the Middle Ages*. UBAS – International 1. Arkeologisk institutt, Universitetet i Bergen. Bergen.

Nordisk

Bergsvik, K. A. & Engevik, A. (red.). 2005. *Fra Funn til Samfunn – Jernalderstudier tilegnet Bergljot Solberg på 70-årsdagen*.

UBAS – Nordisk 1. Arkeologisk institutt, Universitetet i Bergen. Bergen.

Hovedfag/Master

Kyvik, G. O., Handeland, H. & Fredriksen, P. D. 2005. *UBAS – Hovedfag/Master 1*. Arkeologisk institutt, Universitetet i Bergen. Bergen. Boken inneholder:

Kyvik, G. O. *Fenomenologiske perspektiver: Gravritualer i bronsealder*.

Handeland, H. *Tid og arkeologisk narrativ*. Fredriksen. *Karet/kroppen/identiteten*.

I løpet av 2006 er det en rekke bøker under bearbeidelse som vil bli publisert gitt finansiering.

Finansiering og opplag

I dag er det billig å publisere bøker – både paperback og hardback. Bøkene på Hovedfag/Master-nivået vil bli publisert i et opplag på 300, og en bok i format 17 x 24 på 300 sider i paperback koster i underkant av kr. 20,000,- å trykke. Bøkene på de internasjonale og nordiske nivåene har større opplag og trykkes med ulik papirkvalitet og gjerne i hardback. På de internasjonale og nordiske nivåene har bøkene til nå vært eksternt finansiert, som er et mål vi arbeider mot. Dette er vanskeligere å få til med Hovedfag/Master-bøkene. Målet på lengre sikt er derfor å bygge opp en grunnkapital gjennom salg av bøker som finansierer publisering av de neste bøkene, slik at serien blir selvfinansierende. Bøkene blir solgt både gjennom instituttets hjemmeside og på Studia.

Logo og Odin?

Logoen er lagd av Morten Kutschera og Arkikon. Figurmotivet ble funnet på en spenne som fremkom i en grav på Røysum ved Leikanger i Sogn og Fjordane i 2001. Utgravningen var gjennomført av Bergen Museum under ledelse av Søren Diinhoff.

Søren Diinhoff og Espen Kutschera skrev en artikkel om funnet hvor de setter det inn i en skandinavisk kontekst (Diinhoff & Kutschera 2002). Det ble gravd to kvinnegraver og begge dateres til folkevandringstiden. Foruten at de vitnet om en velstående bondefamilie i Sogn og Fjordane, så vitner figurmotivet på praktspennen, som er avbildet UBAS-logoen, om langt større politiske og religiøse sfærer, som strekker seg til fyrstemiljøet på Sjælland og til det øverste i den norrøne gudeverdenen.

Det fins bare to slike spenner i Norge. Relieffspennen fra Røysum er utført i en stil typisk for eldre folkevandringstid (400-475 e.Kr.), og det fins en tilsvarende spenne fra Riskedal i Rogaland. Spennene er så like at de mest sannsynlig er lagd av samme håndverker og kanskje i samme støpeform. Den nærmeste parallellen og trolig forbildet til disse spennene er å finne på Sjælland. I ei grav fra Tåstrupgård ble det funnet et fragment av hovedplaten til en relieffspenne i forgylt sølv. Foruten at spennen hadde rikere og mer avansert dekor, var også graven mye rikere, med flere gjenstander i sølv og gull. Kvinnen fra Tåstrupgård tilhørte det øverste sjiktet i skandinavisk folkevandringstid.

Det samme figurmotivet opptrer på alle spennene, og siden spennen fra Tåstrupgård er mer forseggjort i kvalitet og har en rikere dekor, er det mulig å tolke det forenklete motivet på Røysumspennen i lys av denne.

Det er en mannsperson som er avbildet. På Tåstrupgårdspennen ser man tydelig at tommelfingeren på den bakovervendte armen spriker ut, som den også gjør på de norske spennene. Dette er et motiv som først og fremst opptrer på gullbrakteatene, som har sitt opphav i romerske keisermedaljonger, og det er enighet om at den reiste tommelen er en hersker gest eller velsignelse med utgangspunkt i keiserkulten. I norrøn tradisjon var ikke denne bildefremstillingen først og fremst knyttet til en jordisk fyrste, men til Odin.

På de norske spennene har mannfiguren en vulst rundt halsen. På Tåstrupgårdspennen ser man tydelig at det er snakk om en halsring. Flere mark- og myrfunn knytter halsringer fra folkevandringstiden til gudeverdenen, og Odin var den mektigste av dem alle. Og i følge mytologien eide Odin den magiske halsringen Draupne, som lagde åtte nye ringer hver niende dag. Det kan indikere at motivet avbilder Odin.

De norske spennene, som er unike i sitt slag i Norge, kan ha vært lagd i Danmark. Diinhoff og Kutschera (2002) spør seg derfor om de norske spennene er rene tilfeldige kopier, eller om de representerer

sosiale og politiske ambisjoner til velstående vestnorske bondefamilier, som brukte fyrstelige symboler eller knyttet seg til sørsandinaviske ætter gjennom giftemål?

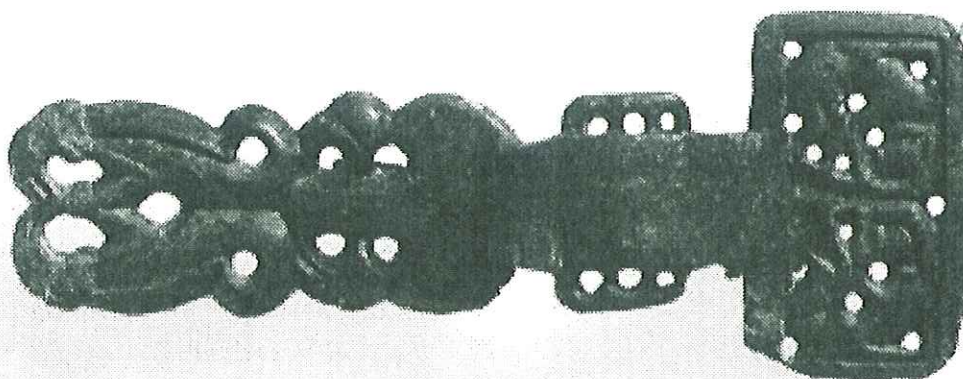
Veien videre

Logoen indikerer et av målene med serien – forholdet mellom det lokale og det globale. Alle funn har et lokalt utgangspunkt, men tolkningsrammene kan ha vide implikasjoner og store samfunnskonsekvenser. Dermed blir all arkeologi interessant og UBAS er en serie med mål å fange opp dette mangfoldet innen arkeologi.

Serien er avhengig av at arkeologer med utgangspunkt i Bergen har ønske om å skrive og redigere bøker. Har du en god ide til en UBAS-publikasjon er det bare å ta kontakt med noen i redaksjonen, og så vil vi diskutere både faglige og praktiske anliggender.

VIDERE LESNING

Diinhoff, S og Kutschera, E. 2002. Dei arkeologiske undersøkingane ved Leikanger sommaren 2001. *Syrstrendingen* nr. 1 - Juni 2002 – 10. årgang. 3-13.

Spennen fra Røysum. Bildet utlånt av Søren Diinhoff